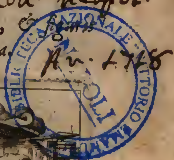
JAC. PHILIPPI

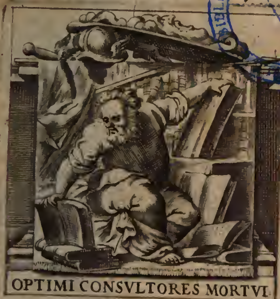
TOMASINI

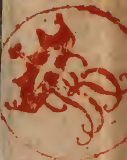
Episcopi Æmoniensis

TITVS LIVIVS PATAVINVS.

Editio novissima aucta, & figuris æneis adornata.

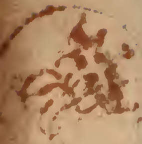

AMSTELODAMI,
Sumptibus ANDREÆ FRISII.
M. DC. LXX.

AD AVCTOREM
VITÆ.

DEbuit haud uni jamdudum LIVIVS Vrbi,
Iſta genus, famæ contulit illa decus:
Certarunt aliæ titulis decorare merentem,
Æternis aliæ tollere carminibus.
Cunćta tibi poſthac debebit LIVIVS uni,
Vni cunćta tuus dat, TOMASINE, Liber.

Idem.

Index Capitum.

T. LI-

ᴠs Hɪsᴛᴏʀɪᴄᴏʀᴠᴍ

Tɪʙ. Cᴁ. ᴏʙɪɪᴛ.

T. LIVII PATAVINI VITA

A Iacobo Philippo Tomasino conscripta.

TITI LIVII Patavini Civis, & Historici præstantissimi, qui res gestas Romanorum eloquentia mira digessit, EFFIGIEM veneramur hoc loco; quæque de illo monumenta passim exarata leguntur, colligimus, ut amantes Historiæ, & Antiquitatis studiosi, quique uno intuitu salutare eandem, tantique viri virtutes, & gloriam æmulari possint. Vitam ejus, & decora plurimi tetigere. Unusquisque in eo celebrando secum, & cum aliis certat. Latini, Germanique Scriptores omnes singularem illius præstan-

tiam admirantur. Nullus est, quem dictionis illius candor, ac lepor non in sui commendationem, & amorem rapiat vel invitum. Ego sane, etsi me hæ quoque deliciæ tangant, amore patriæ ductus, cui natus Historicus talis ac tantus, felicibus hisce temporibus, quibus, Te duce & auspice, Illustrissime & Excellentissime MOLINE, literarum omnium studia reviviscunt, & antiqua quæque monumenta lucem hauriunt, non tam T. LIVII *Vultum*, quam *Vitam* ejus, *Natales* scilicet, *Parentes*, *Mores*, *Studia*, *Honores*, *Facinora*, *Monumenta*, *Mortem* ob oculos tum nostris, tum posteris mihi proponenda duxi, claris ab ejus *Natalibus* sic exorsus.

CAPVT. I.

LIVII *Natales, Patria, Parentes, Educatio, Studia.*

TITVM LIVIVM Patavii, bonarum artium emporii, clarissimis è parentibus natum, nemo ambigit. Extant gravissimorum Virorum testimonia multa, quæ nos *Genus* ejus, & *Patriam* ignorare non sinunt. Asinius ipse Pollio Patavinum illum agnovit, dum Patavinitatem ejus animadvertit. Symmachus epistola XVIII. non alibi ortum voluit: non alibi Sydonius in Panegyrico Anthemii: non alibi denique Martialis, cum ad Licinianum scripsit Libro I. Epigrammatum.

Censetur Apona LIVIO *suo tellus,*
Stellaque, nec Flacco minus.

LIVIUM quoque Patavii natum Statius Papinius duxit, cum illum *alumnum Timavi* dixit. Idipſum Albertinus Muſſatus innuit in prologo Hiſtoriæ ſuæ de geſtis Henrici VII. Auguſti *archigraphum Patavinum* vocans. T. LIVII ſtylum, quod illi contigiſſet ſub Patavino cælo lucis hujus communis uſura frui. Unde in Carminibus ſuis Muſſatus idem, ſemet ibi loci explicans, cecinit.

Plaudeat archigraphi ſi non mihi tibia LIVI.

Subſcribunt his Merulæ duo, Gaudentius ſcilicet, lib. II. Antiq. Galliæ Ciſalpinæ cap. XI. Patavinam urbem T. LIVIO Hiſtorico, & Oratore facundiſſimo maxime nobilitatam tradens, & Paulus Libro III. Coſmographiæ Par. II. his verſibus, qui ſunt Adriani Romani in Theatro Urbis.

Salve

Salve Urbs, doctiloquis sedes aptissima Musis,
Magna loco, spatiosa foris, placidissima cæli
Temperie, muroque triplex, latissima fossis,
Et magnis celebrata viris. Hac LIVIVS, *ille*
Historiæ pater, est genitus: servantur eodem
Illius ossa locò, statuis, tituloque superbo,
Hic, ubi juncta foro nullis fulcita columnis
Plumbea marmorei pulchre stant tecta Palati.

Inde Sabellicus, scriptor insignis, in Oratione, quam habuit in LIVIUM, sic ejus in laudem exorditur. *Cum totam* LIVII *vitam inspicio, omnia illi affuisse videntur, quæ ad felicitatem consequendam pertinere creduntur, celebris patria, populare nomen, tempo-*

rum felicitas, maturitas studiorum. Sublimis ad scribendum materia, summi Principis favor, & in studiosos beneficentia, ut benignior natura larga manu tot & tanta in unum contulerit, quot & quanta in alium eorum, qui Historiam scripserunt, quod sciam, neminem. In quibus perscribendis, ornandis, disponendis non solum ille non sibi defuit; sed (quod est omnium judicium, ipseque studiorum exitus demonstrat) longe etiam superfuit. Nunc, quod ad patriam attinet. Quid secundum Romam fuit olim tota Italia Patavio clarius? cujus urbis si originem quaeras, ab Ilio est: si auctorem originis, Antenor condidit, Trojanorum post Priamum celeberrimus: si opes, centum & amplius hominum millia olim misit ad bellum, CCCC. *equestris ordinis ex suo corpore censuit: si eruditionem, omnium bonarum artium est hodie domicilium: & quod omnium maximum est, maxi-*

meque

meque conspicuum, cum per hæc satis esset nobilis, clarissimo partu multo facta est nobilior.

Fuere nihilominus, qui non *Patavii*; sed *Aponi*, natum illum traderent, Martialis auctoritate freti, & in his Sigonius, cujus ista sunt in Opusculo de Historicis Romanis. T. LIVIUS *Patavinus è vico Aponi, calidis aquis celebri, ab Urbe condita ad Neronis Drusi obitum, qui fuit anno Urbis* D. CC. XII, *libros Historiarum conscripsit.* Sed in epigrammatario Vate *Apona tellus*, *urbem Patavinam* sonat, ab Apono, nobili haud procul ab illa fonte, celebrato multis; sed in primis Claudiani Poëmate singulari. Quidam etiam TITULO, Vico non ignobili inter Euganeos colles, T. LIVII natales adscribunt, indeque TITI prænomen illius trahunt. Atqui *Titus* prænomen Romanum erat: ob idque credendum potius, *Tituli* vi-

cum à Livio nostro dictum, quam illi prænomen de suo nomine peperisse. Verum enim vero abutentis est otio hujusmodi somnia literis consignare.

Quid quod Liviam familiam inter nobiles & illustres Patavinas locant Inscriptiones multæ: nec ulla earum Livium Titulensis villici filium fuisse prodit? quin & illum editum præstantissimo patre (licet nobis illius nomen vetustas inviderit) liberalis ejus educatio, studia, & accessus Romam, ut Augustæ aulæ inserviret, facere palam possunt?

Natus ille porro Patavii anno mundi M. M. M. M. M. C. XLII. Olimpiade C. LXXX. anno II. quo & natus M. Valerius Messala, teste D. Hieronymo in Chronicis, quem laudat etiam Vossius Lib. I. de Historicis Latinis, & Cremutius Cordo apud Tacitum Lib. IV. Annalium.

Primo

Primo ætatis vere ſingulare ſtatim illius ingenii acumen emicuit, cujus in fronte, vultu, & oculis habitare humanitas, fides in pectore, gravitas demum & comitas unanimes videbantur.

Nihil eo venuſtius, nihil amabilius fingi poterat. Factus erat omnino ad ſtudia, laboreſque ferendos, quos ſecum illa perpetuo trahunt, excellenti quadam animi magnitudine præditus, & ad ſummas res agendas ſemper intenta. Quamobrem à Parentibus in literariam palæſtram miſſus, egregia ſua indole, ingenio perſpicaci, vaſta memoria, primis in artibus mire profecit. Mox Philoſophiæ opera præſtita, naturæ totius arcana exhauſit. Inde Iuriſprudentiæ & Politicæ ſe totum addixit, ut ornatum verborum & copiam, naturæ donum, ſententiarum ponderibus augeret. Ad hæc eximias animi ſui

dotes, præclariſſimis è natalibus uberrime derivatas, ſummo ſtudio, jugique labore cœpit excolere, quo poſſet ubique terrarum & Gentium cæteris elucere. Varietate quidem ſententiarum, & idiomatum, inſignique ſermonis & orationis ſupellectile ſatis jam inſtructus domi, ſecretum larem pertæſus, & patriam, alio vocatus eſt. Et in primis Romam, ut eo in theatro univerſi Orbis præſtantiæ ſuæ radios undequaque diffunderet, explicaret.

CAP. II.

ACCESSVS

Ejusdem Romam

ET

Res ibi Loci Gestæ.

ROmam igitur accessit, Patavio relicto, LIVIVS, aureo vigente seculo AVGVSTI CÆSARIS, qui totius terrarum Orbis habenas moderabatur unus, pacatis ubique rebus, sedatis bellis, Iani templo ter clauso, ex Suetonii fide in illius vita, Cap. XII. Orosii Lib. VI. Cap. XXII, Dionis Lib. LI. & Æde Musarum aperta, verus literarum & literatorum PATRONVS, ac PATER, qui TIBI, SENATOR AMPLISSIME, Tituli nunc debentur. Augusto nempe sub Principe,

cipe, pulchriores literæ, ac ſplendidiores artes, quaſi vepribus exutæ, florido late germine pullularunt: Romamque, tunc rerum Dominam, viri quique docti ex omni terrarum Orbis angulo convolabant. Hîc LIVIVS tantæ Vrbis majeſtatem mentis, & corporis acie contemplatus, *Auguſtum* ſibi primo in limine, nec abſque munere, venerandum duxit. Quamobrem *Dialogos*, quos in urbe patria de *Philoſophia* conſcripſerat, Auguſto detulit, dicavitque lubens, ac libens. Excepit illos Imperator acerrimus ingeniorum æſtimator & cultor, hilari, qua fronte talia conſuêrat, & in iis Auctoris præſtantiam demiratus, LIVIVM ſtatim in ſui tutelam recepit, ampliſſimis ante muneribus exornatum. Patuit illi tandem ad Herois tanti familiaritatem aditus, ideoque ſcriptum reliquit Cremutius: T. LIVIVS *eloquentiæ, ac fidei præclarus*

rus in primis. Cum Pompejum tantis laudibus tulit, ut Pompejanum eum Augustus apellaret, neque id amicitiæ, eorum offecit. Pertinet illud etiam ad LIVII nostri nomen & famam, quod à Suetonio literis proditum accepimus in Claudii vita, unum illum è cunctis præstantissimis Rhetoribus ævi sui Claudio Cæsari adolescenti præceptorem datum, ut illum eloquentiæ studiis, & dignis Imperio moribus informaret. Facit huc etiam, quod ipsemet LIVIVS testatus est lib. IV. ubi loci Augustum templorum conditorem, aut restitutorem appellat.

Historiam Romanarum rerum sub Augusto Cæsare collegit, & juvenem Claudium, eandem ut scriberet, adhortatus est, ingenii illius præstantia probe cognita & perspecta. Arripuit LIVII consilium Claudius, & justam Historiam instituit, qua de re Suetonius testis in

in illius Vita Cap. XLI. *Historiam in adolescentia, hortante* T. LIVIO; *Sulpitio vero Flavo etiam adjuvante scribere aggressus est.* Et paullo post. *In principatu quoque & scripsit plurimum, & assidue recitavit per lectorem. Initium autem sumpsit historiæ post cædem Cæsaris Dictatoris. Sed & transiit ad inferiora tempora: cœpitque à pace civili: cum sentiret neque libere, neque vere sibi de superioribus tradendi potestatem relictam, correptus sæpe & à matre, & ab avia. Prioris materiæ duo volumina, posterioris unum & quadraginta reliquit. Composuit & de vita sua octo volumina, magis inepte, quam ineleganter, &c.* Priscianus etiam lib. VI. fragmentum ex Historiarum Claudii libro quarto citat. Et ex octavo Diomedes lib. I. Quæ inter fragmenta Q. Claudii Quadrigarii relata notat à viris doctis Vossius lib. I. de Historicis latinis Cap. XXV.

Hujus

Hujus occasione facile credere est, multa collegisse Livium, nec non & ex Augusti Cæsaris opera, qui pariter Romanam Historiam conscripsit, alia quamplurima adnotasse, quibus demum ex omnibus, ut Cæsarum istorum, aliorumque desideriis satisfaceret Historiam amplissimam sibi conscribendam statuerit, &, quod privatis commentariis seposuerat, latius explicarit, diffuderitque in Historiæ campum. Quam exorsus ab V. C. eandem perduxisse fertur usque ad bellum Germanicum Drusi, Augusti Cæsaris privigni. Eam vero partim Romæ contexuit, partim Neapoli, ubi animi recreandi gratia morabatur interdum, & otio inibi dulci perfruens, Romanorum gesta immortali facundia immortalitati dicabat, Stephano Vinando Pighio teste in Hercule suo Prodicio, ubi loci commendans clementiam Neapolitani

Cæli,

Cæli, ita disserit de viris doctis, & nobilibus ingeniis, à quibus studiorum caussa ea civitas fuerit frequentata. *Constat*, T. LIVIUM *Patavinum Historicum, Q. Horatium Flaccum, Statium Papinium, Claudium Claudianum, poëtas celebres, Annejum Senecam Philosophum, aliosque infinitos, qui ingenio, scriptisque suis præclaris nomen sibi pepererunt immortale, sæpius eo studiorum caussa secessisse.*

CAP. III.

ELOQVENTIA

Clarissimorum virorum elogiis Jure, ac merito celebrata.

QVanta *sit eloquentia* LIVII, *quanta in dicendo suavitas, nemo non sentit*, (ut Osii verbis utar in notis illius philogicis, historicis, aureis in Augustam historiam Albertini

tini Mussati) *nisi, cui nullus sit ejus jucunditatis sensus, quam secum afferre cousuevit lactea dicendi vis, nullis uspiam salebris impedita fluens.* Affluit enimvero in illo sententiarum ubertas, copiaque verborum talis, ac tanta, jure ut *lacteus*, & *uberrimus eloquentiæ fons, Musarum lac, mare tranquillum, Historiæ anima, Scriptorum reliquorum norma, idea, majestas fuerit appellatus.* Audiamus viros alios longe clarissimos sese in illius eloquentiæ laudem effundentes, & in primis Quintilianum, ita de illo scribentem Lib. x. cap. 1. *At non Historia cesserit Græcis, nec Thucydidi opponere Sallustium verear: nec indignetur Herodotus æquari sibi* T. LIVIVM, *cum in narrando miræ jucunditatis, clarissimique candoris, tum in concionibus supra quam enarrari potest eloquentem: ita dicuntur omnia cum rebus, tum personis accommodata. Sed affectus quidem, præcipue eos, qui sunt dulciores*

ciores (ut parcissime dicam) nemo Historicorum commendavit magis; ideoque immortalem illam Sallustii velocitatem diversis virtutibus consecutus est. Nam mihi egregie dixisse videtur Servilius Nonianus, pares eos magis, quam similes.

Audisti Quintiliani de Livio melos, aures nunc accommoda lepori Philippi Beroaldi, qui Bononiæ natus, anno CIↃ. CCCCL. Friderici, & Maximiliani temporibus literis hisce nostris inclaruit. *Cum omnes haud dubie suspiciendos & lectitandos esse censeam,* T. LIVIUS *inprimis narratione dignissimus mihi visus est, & jucunditatis, utilitatisque inter alios refertissimus; cujus lectio omnium Scholasticorum moribus, animisque satisfactura sit. Est enim dulcis, candidus, & eo nullus Historicorum melius commendavit mitiores affectus: apud quem omnia cum rebus, tum personis sunt accommodatissima; Cujus divinæ fa-*

facundiæ nihil addi poteſt: cujus orationi, ſi quid demas, ex elegantia detraxeris, quemadmodum de Platonis oratione Phavorinus dicere ſolebat. Idem grandiloquus eſt, & ſententiarum gravitate, & majeſtate verborum. Idem copioſiſſimus, nec tamen longus. Nam, ut inquit egregie Martialis,

Non ſunt longa, quibus nihil eſt, quod demere poſſis.

Audiſtis & Stephanum Nigrum, virum eloquentem & gravem. *O fortunatiſſime Popule Romane, qui rerum à te geſtarum præconem Hiſtoricorum præſtantiſſimum* T. LIVIVM *habueris, cujus miram in narrando jucundidatem, clariſſimumque candorem, & ſupra quam dici poteſt in concionibus eloquentiam cum rebus, tum perſonis accommodatam, quis unquam ſatis dignis proſequi laudibus poſſet? Nam ad ejus in dicendo multiplices virtutes pro meritis, & dignitate laudandas*

dandas divina procul dubio opus esset oratione.

Differit & eloquentissime de eloquentia LIVII Georgius Trapezuntius in Rhetoricis hac verborum pompa. T. LIVIUS *grandis circumductione supra quam dici possit, in qua summa est claritas: fusus æqualisque adeo, ut lacteo par flumini sit ipsius oratio.*

Et alii, quorum è numero mihi minime prætereundi Bernatius Libro I. de utilitate legendæ Historiæ. *Princeps Latinæ Historiæ audit* LIVIUS, *si magnitudinem operis, ac nitorem phrasium spectes.* Gaudentius Merula Lib. II. de antiquitate Galliæ Cisalpinæ cap. XI. ubi de Patavina urbe ei scriptori sermo. *Nobilitata est maxime* T. LIVIO *& Historico, & Oratore facundissimo, quem vel acerrimi vir ille ingenii Fab. Quintilianus Historicis omnibus, & Græcis & Latinis præponere videtur.*

Nec

Nec defuere, qui libere testati sunt, certare posse LIVIVM cum eloquentiæ parente *Tullio*; quin hunc illo inferiorem omnino futurum fuisse, si quando scribendæ historiæ animum adjecisset. Adde his Vopiscum, LIVIVM inter *viros disertissimos* recensentem in Probo, quod & factum à Seneca de Ira, & Gerardus Jo. Vossio lib. I. de Historicis Latinis Cap. XIX. qui & elogiorum reliquorum summam ita confecit. *Nihil hoc Scriptore est grandius, atque uberius.* Dignus ob id LIVIVS semper est habitus, qui ad Romanæ Historiæ cognitionem, prudentiamque civilem cum eloquentia comparandam, studiosis adolescentibus omnibus proponeretur, unusque præ cæteris in manibus haberetur. Hinc illa Quintiliani lib. II. cap. V. LIVIVS *à pueris magis legendus, quam Sallustius, & hic Historiæ*

majoris est auctor: Legit Barthius in Adversariis: *Sit hic historiæ major is auctor.* Et Statii Lib. I. Sylvar. IV:

Sed tuus artes puer ante discat,
Omne queis mundi senium remotus
Orta Sallusti brevis, & Timavi
Reddis alumnum.

CAP. IV.

FAMA NOMINIS, ET EXISTIMATIO.

VEl ex hoc uno T. LIVII existimatio; ac gloria spectetur, quod non solum studiosi, quique eum venerabantur; Augustus ipse summo amore, ac singulari benevolentia prosequebatur, admirante universo Senatu, Populoque Romano; sed orbi toti notissimum multi

multi ex ultimis Hispaniæ, Galliarumque finibus viri illustres Romam adibant, ut unum illum, lacteo eloquentiæ fonte manantem, contuerentur. Tale LIVII viventis adhuc, & florentis nomen extitisse diserte prodidit Plinius, in hæc verba scribens Lib. II. Epist. III. ad Nepotem.

Nunquamne legisti Gaditanum quendam T. LIVII *nomine, gloriaque commotum, ad visendum eum ab ultimo terrarum orbe venisse, statimque, ut viderat, abiisse.*

Quo spectans D. quoque Hieronymus, sic ad Paulinum scripsit. *Ad* T. LIVIUM *lacteo eloquentiæ fonte manantem, de ultimis Hispaniæ, Galliarumque finibus quosdam venisse Nobiles legimus, & quos ad contemplationem sui Roma non traxerat, unius hominis fama perduxit.* Et statim. *Habuit illa ætas inauditum omnibus seculis, celebrandumque miraculum: ut*

tantam urbem ingressi, alıud extra urbem quærerent.

Arguit ad hæc LIVII noſtri gloriam, exiſtimationem, ac famam L. Magii generi ejus nomen, quod inter primos Rhetores ob exiſtimationem ſoceri ſortitus eſt. Unde Seneca *Pertinere ad rem non puto, quomodo L. Magius, gener* T. LIVII, *declamaverit, quamvis aliquo tempore ſuum populum habuerit, cum illum homines non in ipſius honorem laudarent; ſed in ſoceri ferrent.*

CAP. V.

MONVMENTA INGENII.

FAmam vero LIVIO tantam, quantam ſibi mortalium quiſquis optare poſſet, peperêre divini illius ingenii monumenta. Scripſit enim in patria *Dialogos de Philoſophia,* quibus res morales, ac politicas

liticas complexus eſt. Notos illos habuit Seneca, ſuumque de illis judicium ferens epiſtola centeſima: *Nomina* inquit, *adhuc* TITVS LIVIVM. *Scripſit enim & Dialogos, quos non magis Philoſophiæ annumerare poſſis, quam Hiſtoriæ, & ex profeſſo Philoſophiam continentes libros.* Scripſit & de arte Rhetorica cultiſſimam, & numeris omnibus abſolutiſſimam epiſtolam ad filium, cujus meminit Quintilianus Inſtitutionum Oratoriarum Lib. x. cap. I. his verbis. *Fuerit igitur brevitas illa tutiſſima, quæ eſt apud* LIVIVM *in epiſtola ad filium ſcripta, legendos Demoſthenem, atque Ciceronem.* Sed horum, heu! nihil operum extat. periêre ſcilicet, nec ſat ſcio temporum injuria, an hominum invidia peſſimorum? Hiſtoriam poſt hæc aggreſſus eſt ſcribere Romanarum rerum, quam centum & quadraginta libris abſol-

verat, licet pars tantæ molis exigua nunc superſit. Triginta nempe libri tantum & quinque ejus ad nos Hiſtoriæ pervenere, deperdita, aut latitante ſecunda decade, eaque parte, quæ ſequebatur librum quadrageſimum quintum, præter argumenta, quæ Liviana epitome nominantur, & ſub Flori nomine celebrantur. Cæterum, cum Livii noſtri tres ſolas decades haberemus: proxime ſuperioribus annis lucem acceperunt quinque alii libri, nuper in Germania, in urbæ Wormatiæ trans Rhenum, à Simone Gryneo in Bibliotheca Monaſterii Lauriſſeni reperti.

Corrigendus enim iſthic eſt Scardeonius, qui hoſce libros in Provincia Wormatiæ repertos tradidit. Wormbs enim civitas eſt Vangiorum, qua de videatur P. Bertius Lib. III. rerum Germanicarum Com.

Anno

Anno demum MCDXVI. Romæ à Gaſparo Luſignano editum eſt fragmentum Lib. XLIII. Livianæ Hiſtoriæ depromptum ex Codice vetuſto Bibliothecæ venerabilis Capituli Eccleſiæ Bambergenſis, indeque Romam à Franciſco Bartholino Urbinate I. C. delatum, quod uti genuinum, virtutum omnium, Principum, Cardinalium, & Pontificum multorum gratia vir longe clariſſimus Antonius Quærengus, Patavinus, ſeculi noſtri Maro, & utriuſque Signaturæ Referendarius, aliique viri ex Germania præſtantiſſimi probavere. Etſi aliter verbis iſtis ſenſerit Voſſius Lib. I. cap. XIX. de Hiſtoricis Latinis.

At qui nuper, tanquam Livii *genuinam, Libri* XLIII *partem majorem, è veteri, ut ait, bibliotheca, primus juris publici fecit, næ ille fucum fecit auritis Midis, non illis, quibus cor-*

culis esse datum est, & qui norunt, quid æra lupinis distent.

De partubus quidem legitimis LIVII perhonorifice sensit & scripsit Franciscus Petrarcha. *Miraculo proximum, ut ad* T. LIVII *opus ne dicam imitandum, sed nec ad scribendum quidem, vix unius hominis vita sufficiat.*

Vbi illud quoque operæ pretium fuerit annotasse, superstites adhuc LIVII libros nequaquam ab illo fuisse in Decades distributos. Qua de re Petri Criniti testimonium omnium aliorum instar, mihique necessario producendum, adversus ab his alia sentientes, ex capite XII. lib. VII. de honesta disciplina. *Falso receptum est,* (inquit, Crinitus) *ac doctioribus etiam persuasum, fuiße in Decades divisum* T. LIVIO *suum opus de Romanorum gestis, quæ singula decem voluminibus explicantur., quod ipsum de auctore* LIVIO *neutiquam*

quam

quam apud veteres comperias. Nam & Priscianus vir diligens, aliique Germanici, sicubi Livium citant, librorum numerum adscribunt, neque Decades nominant. Itaque & XVI. *librum &* XXXIII. *&* CXVI. *videmus advocari ab antiquis auctoribus. Cui sententiæ &* FRANCISCVS PETRARCHA *adstipulatur, ut qui asserat in epistola ad Ioannem Boccaccium, ignavia legentium contigisse, ut Liviana Historia sit in Decades distributa. In partes* (inquit) *quas Decades vocant, non ipse, qui scripsit, sed fastidiosa legentium desidia divisit. Sed & L. Florus libros* CXL. *ejusdem auctoris recenset, sublàto penitus nomine Decadum, cum universam historiam in Epitomen, vel (ut latine loquar) in Breviarium contraxit. Id & Politianus olim ita libere nobis concedebat, ut nostram quoque diligentiam magnopere commendaret in perquirendis,*

atque examinandis veterum monumentis.

Caussa porro amissi tanti operis haud alia fuit, quam magnitudinis ejusdem moles, ob quam non omnes illud describere poterant; egestate pauperes, avaritia divites impediti. Qualis enim, ac quanta ejus magnitudo esset, vel ex Martiale discimus hæc canente.

Pellibus exiguis arctatur LIVIUS *ingens,*
Quem mea vix totum Bibliotheca capit.

Jacturæ hujus in causa invidia pariter, & improbitas Caligulæ Cæsaris fuit. Quippe qui T. LIVII Historiam, non secus ac Maronis Poëmata cum auctorum imaginibus è medio tolli jussit, ut alienis laudibus obscuratis, propria vitæ scelera caligine premerentur. Quod incestu pari monstrum alterum hominis Domitia-

mitianus attentavit, ut qui Metium Pomposianum ob id occidi mandarit (auctore Tranquillo) quod Regum, ac Ducum conciones quasdam, depromptas è LIVIO circumferret.

Nihil sane LIVIO grandius, nihil uberius. Caligula tamen laborem tanti legendi operis ægre sustinens, dum in id incumberet, *verbosum* illum identidem appellabat. Eandem ob causam Asinius Pollio, *Patavinitatem* eum sibi sapere affirmabat. Nimirum delicatum Romani hominis palatum, videbatur sibi aliquid sentire, quod non usquequaque saperet genium Romani sermonis. Neque enim nobis hic audiendus est Keckermannus, inde colligens, reprehensum ab Asinio fuisse sublimem LIVII stylum: ut & à Seneca Lib. I. de Ira Cap. ultimo, & de Tranquillitate Cap. IX. Nam longe aliud Senecam velle, diffitebitur nemo, qui

verba ejus attenderit, ut accuratissime attendit Gerardus Jo. Vossius in aliàs laudatis libro & capite de Historicis Latinis. Quinimo, ex *Patavinitate* LIVIO objecta, non invidiam & detractionem; sed laudem, ac gloriam eidem conciliari posse cum Auctoribus aliis affirmarim. Nam ea de causa Pollio *Patavinitatem* LIVIO objecisse putandus est, ut eum tacite Patavinum esse proderet, & Pompeianum fuisse liquido demonstraret, Pompeianitatem Patavinitatis nomine comprehendens. Favêre scilicet Pompeio, & Reipublicæ celso semper animo Patavini. Quam ob causam '*Patavini* (inquit Marcus Tullius, de Cæsarianis, seu Antonianis loquens) *alios excluserunt, alios ejecerunt missos ab Antonio, pecunia, militibus, & quod maxime deerat, armis nostros Duces adjuverunt.* Quin & Thraseam, Patavinum civem una cum Helvidio

dio genero, natalem diem, tum utriusque Bruti, tum Cassii hac de causa celebrare consuevisse legimus in Satyris Juvenalis, usque adeo Patavinis Respublica, & Reipublicæ fautores in oculis erant, Juvenalis enim ista sunt.

Quale coronati Thrasea, Helvidiusque bibebant
Brutorum, & Cassii natalibus.

Quid plura? Asinius Pollio, ut erat Antonianus (testatur id Paterculus) Patavinis longe infensus erat, itaque (Macrobio teste) acerbe cum iis egit, ut pecuniam, & arma conferrent. Quin, cum Patavini id recusarent, ac propterea delitescerent, præmia, & libertatem Patavinis servis obtulit, dum tamen dominos, qui delitescerent, propalarent, quod tentatum frustra. Haud igitur mirum, virum istum Cæsarianum, Antonianum *Pata-*

vinitatem objecisse LIVIO, &, quod virtutem alioquin redoleret, à Cæsarianis, qui Romano Imperio potirentur, Pompeianis ludibrio versum & probro, cum *Pompeianitas* nil aliud omnino sit, quam Patavinorum in Pompeium, & Romanam Rempublicam fides, amor, ac benevolentia.

Quod autem eidem Historico quædam objecerit Caligula, quis sanæ mentis est uspiam, qui tam impii Cæsaris auctoritatem tueatur? Quis ignorat, quid insanum illud caput de Virgilio senserit? quid de Homero? Hinc Tranquillus. *Cogitavit etiam de Homeri carminibus abolendis. Cur sibi non liceret, dicens, quod Platoni licuit, qui eum è civitate, quam constituebat, ejecerit? Sed & Virgilii, &* T. LIVII *scripta, & imagines paululum absuit, quin ex omnibus bibliothecis amoverit, quorum alterum, ut nullius ingenii,*

genii, minimæ doctrinæ; alterum, ut verbosum in Historia, negligentemque carpebat. Cogitavit idem etiam, eodem Tranquillo teste, *de Jurisconsultis abolendis, & de L. Seneca male sentiebat, non minori livore, ac malignitate, quam superbia, sævitiaque pene adversus omnes ævi homines grassatus.*

Ut ut sit, aliud ego de LIVIO affirmate protulerim. Cui T. LIVII dulcissimus stylus, & omnibus ornamentis instructa Historia non blanditur, eidem inspectus placebit, ut olim Isocrates; cujus jucunditas sic hominum mentes allicere consuerat, ut ejus domus cunctæ Græciæ, quasi ludus pateret, ac dicendi officina.

CAP. VI.
VINDICIÆ TUTELARES.

SEd adhuc mihi à calumniis vindicandus eſt LIVIUS. Haud enim deſunt invidi alii, (nulla nempe hominum uberior eſſe ſeges feraci hoc malorum ſeculo, & infelici) qui illum carpant. Videtur autem quibuſdam horum prætuliſſe facem Antonius Cæſar in Itinerario ſuo, in quo hæc leguntur: *Fano Volturnæ cujus claris geſtis invidit* LIVIUS.

Inde ſcilicet Annius Viterbienſis telum arripuit, quod in LIVIUM jaceret; ſed inepte, cum dixit. *Eſt autem negligens is, qui ſupprimit, quæ referenda ſunt: & verboſus, qui abſque probatione contradicit afferenti rationes, & auctores. Et ex his duobus peccavit* LIVIUS *in multis,*

ut

ut patet. Sed ex multis, quoad Fanum Volturnæ hæc exempla sint, Cælius Thuscus Lartes Fani juvit Romulum implorantem ab eo auxilium contra Ceninenses, Crustuminos, & Latinos, & retulit triumphum. Et id idem fecit contra Sabinos Galeritus Luccumo. Et ob id ipse primus posuit Prætoria Romæ, & divisa Roma in tres tribus, imposuit nomina, & tertiam partem dedit Thuscis, ut clare tradunt Propertius in Elegia ad Vertumnum, & altera paulullum præcedente, & Varro in 1. *de lingua Latina, & Fabius Pictor de origine urbis Romæ, & Dionysius Halicarnasseus in* 11. *lib. & Mythici sub fabula Jani ejaculantis aquas sulphureas in Sabinos, ut Macrobius in* 1. *Saturnalium, & Ovidius in* 1. *de Fastis indicant. At lividus fuit* LIVIVS, *qui ut funditus extingueret Thuscorum fulgorem, & triumphos obnubilaret, ab eis partos, non à Romulis gestos, omnino*

etiam

etiam ſcribere unum verbum neglexit. Quod profectò invidiſſimi hominis eſt officium, & negligentis veritatem in Hiſtoria. Similiter fuit verboſus, qui abſque certo auctore & probatione dicit contra Varronem, quod Lucerum nomen incertæ originis. Fabius enim Pictor antiquior eo, oſtendit ab Hiſtoria eſſe Etruſcæ originis, atque certiſſimæ. Rurſus LIVIO *antiquior, & doctior Varro in* I. *de* L. L. *dicit eſſe certæ originis à Lucumone Luceres dictos, idque probat vetuſtiſſimis auctoribus, Iunio, & Tolumnio Thuſcarum Tragœdiarum ſcriptore, &c.*

In hanc ſententiam canicula iſta latrans alios quoque multos perduxit, & hos inter L. Joannem Scoppam Parthenopæum, qui Collectaneorum Lib. I. cap. XVIII. *Eodem* inquit, *tempore, & Centuriæ tres equitum conſcriptæ ſunt, Romenſes à Romulo, à Tito Tatio Titienſes appellati. Lucerum nominis, & originis*

ginis causa incerta est. Hæc LIVIVS *non quod Lucerum originem ignoraret; sed perinde ac Gallus Cisalpinus, & Hetruscæ, Italicæque gloriæ invidens conscripsit, quod Antonius Cæsar in suo Itinerario his verbis arguit, Volturna, cujus claris gestis invidet* LIVIVS.

Verum enimvero innituntur fundamento debili auctores isti, & si qui sunt alii, qui insistunt Antonini dicto. Nusquam enim ea verba de LIVIO legere est in genuino, sive Antonii, sive Antonini Cæsaris, sive Æthici Itinerario, quod primus edidit Josias Simlerus, mox antiquis ex Codicibus correxit, & addito Commentario locupletavit Surita Cæsaraugustanus. Sed eo in Itinerario tantum, quod Annius Viterbiensis commentus fuit, ac viris obesæ naris, uti germanum, obtrusit. Nihil isto plane Annii Itinerario indoctius, insulsius nihil. Quod

& ipsa res clamat, & ubertim ostensum est à Philippo Cluverio in Italia sua. Amentis autem esse ex commentitio loco in LIVIUM debacchari, & insana proferre, nemo non videt.

Paulus Benius in LIVIUM quoque nostrum stylum suum exacuit, Historiam ejus crebris convitiis lacessens. Siquidem is libro 11. de conscribenda Historia objicit illud in primis Historico nostro Principi, *quod nimis Poëticus fuerit, nimisque longus, & aliquando dictionem habeat dissimilem, fortuitam, & interdum vastam, & inconditam.* Sed frustra lividum hoc ingenium jugulare nisum est LIVIUM, imbrem, quod ajunt, in cribro gerens. An non enim Historia, Poësi proxima, & stylus ejus quodammodo solutum carmen? An non illa sonis suis ac numeris constat, ut metro in animis hominum varios affectus excitet,

tet, & cum delectatione excitet, quo facilius improvidi quique ex aliorum factis, periculis, & monitis meliores fiant? Audiatur hic unus è multis Vossius Libro I. de Historicis Latinis Cap. II. *Qui autem Historiam à se signatam exire, atque emanare in vulgus primi juberent, Poëtæ fuerunt.* Recenset autem Benius, exigui capitis, at exilioris cerebri vir, inter Poëticas descriptiones narrationem adventus Annibalis in Italiam, eamque propterea reprehendit, cum nulla diligentior, venustior, pulchrior toto illo in opere se spectandam prodat, satis ut hinc liqueat manifeste, quanti capitis hujus inepti convitia reliqua facere debeamus. Absolvit itaque latratus suos in LIVIUM Benius hac verborum strue. LIVIUS *in Epistola quadam, filium ad eloquentiam aspirantem hortatur, ut Ciceronem diligenter evolvat, & imitetur primum, tum cæteros,*

prout

prout quisque est Ciceroni simillimus, de suis scriptis, ne verbum quidem: quæ tamen, si ea tanti fecisset, filio item, Ciceronis exemplo, legenda proposuißet. Ecquis enim sanæ mentis pater, & alienus à fastu; filio suo auctor extitit, ut relictis aliorum operibus sua tantum evolveret? Vident per se oculati quique arrogantiam hominis, & derident. Cui ista non satisfecerint, cupiatque exactiorem defensionem LIVII adversus Benium intueri, legat is epistolam Laurentii Pignorii XLIV. Balthassari Bonifacio scriptam. Fuerunt etiam, qui quererentur, rerum aliquarum memoriam in LIVIO subobscuram; sed nemo unquam impius adeo fuerit, ut non illi ignoscat, fatenti Libro VI. candide, & scribenti, se, *quæ ab condita Vrbe Roma ad captam eandem urbem Romani sub Regibus primum, Consulibus deinde, ac Dictatoribus, Decemvirisque, ac Tribunis Con-*

Consularibus gessêre foris bella, domi seditiones, quinque libris exposuisse res cum vetustate nimia obscuras, velut quæ magno intervallo loci vix cernuntur, tum, quod perraræ per eadem tempora literæ fuêre, una custodia fidelis rerum gestarum: & quod etiam, si quæ in commentariis Pontificum, aliisque publicis, privatisque erant monumentis, incensa urbe plæraque interiere: clariora vero deinceps, certioraque ab secunda origine, velut ab stirpibus lætius, feraciusque renatæ urbis, gesta domi, militiaque exposita tradidisse.

Illud sane miror, tum Budæum, tum Henricum Glareanum, viros utique sapientes, non esse veritos affirmare, LIVIVM *bellicosæ Gallorum gentis res gestas odiose tractasse.* Quantum enim LIVIVS veritati studuerit, vel ex eo assequi conjectura possumus, quod in descriptione belli Civilis, ne Augusto quidam,

dam, à quo unice diligebatur, totque divitiis locupletatus fuerat, ac honoribus exornatus, in tantum voluerit gratificari, ut aliter rem narraret, quam factam sciret. Audiatur hic Cremutius Cordus, ita rem enarrans apud Tacitum Annal. IV. dum in defensione vitæ publice peroraret. T. LIVIUS *eloquentiæ, ac fidei præclarus in primis, Cn. Pompeium tantis laudibus tulit, ut Pompeianum eum Augustus appellaret, neque id amicitiæ eorum offecit. Scipionem, Afranium, hunc ipsum Cassium, hunc Brutum nusquam latrones, & parricidas, quæ nunc vocabula imponuntur, sæpe ut insignes viros nominat.*

Quod autem LIVIUS Gallorum genti infensus fuerit, minime concedendum puto. Cum ab omnibus habitus sit perpetuus canæ, nulloque livore suffusæ fidei cultor. At nolo quemquam hic acerbius insectari,

ſectari, dixiſſe contentus, LIVIVM illorum temporum geſta, Gentiumque mores, & id genus alia candide adeo, & ex veritatis præſcripto literis tradidiſſe, ut elogium illud jure ſibi promeruerit. VNVS LIVIVS DIGNVS EST HABITVS CVIVS DIVINO CALAMO TANTÆ VRBIS, AC POPVLI ROMANI, TOTIVS ORBIS VICTORIS RES GESTÆ CONSCRIBERENTVR.

CAP. VII.

Senectus, & Obitus.

FLoruerat inter cæteros T. LIVIVS Romæ Auguſti gratia, & ea celebritate nominis, qua nullam majorem fuiſſe tradidimus ſuo loco, cum demum honorum ſatur, annis, & ſtudiis feſſus, accenſus amore patriæ, Patavium cogitare cœpit. Romam itaque, poſt Auguſti diſceſſum è vita mœſtiſſimam

reliquit LIVIVS, plausibus, & acclamationibus publicis receptus in patriæ sinum, cum illi Patavini omnes suis effusi sedibus, obviam prodire gestirent, clamantes, INGENS ILLVM ESSE PATRIÆ SVÆ DECVS, ET ORNAMENTVM, MANSVRVM IN ÆTERNITATEM OMNEM. Hic ille in oculis Civium, patrii cæli aura recreatus, placido in otio, præteritorum laborum fructu fruens, cultus ab omnibus & dilectus, aliquamdiu vixit. At cum omnes, quotquot vivimus, homines, nati ea lege simus, ut quotidie moriamur, mortalitatem demum explevit, imperante Tiberio Cæsare, anno ejus Imperii IV. redempti vero Orbis xx. ætatis denique gloriosissime transactæ LXXVI. Constat id ex Vossio Lib. I. de Historicis Latinis. T. LIVIVS *Quarto Tiberii anno obiit, quo & Ovidius decessit Tomis: ut de utroque Eusebius in Chro-*

Chronicis testatur. Id ipsum in Scardeonio legere est Lib. I. Classe III. de priscis Civibus Patavinis, & Memoria veteri, quam ex Prætorio Patavino nostro adducam infra. Gaspari vero Conrado, asserenti in Prosopographia sua Melica, milliario primo. pag. 98. L. (idest LIVIUS) obiit Anno Mundi 3993. Anno Christi 23, *æt.* LXXX. Sicchum Polentonum opponimus, sic loquentem in Epistola ad Nicolaum Florentinum, quam edidit eruditissimus Pignorius in Originibus Patavinis cap. XVII. Prætereo famam, quæ LIVIUM Patavii, & natum & sepultum ferat. Adest Quintilianus is Oratoriæ Institutionis libro LVIUM Patavii natum scribit. Adest *Eusebius de temporibus, Historicus fide dignus,* LIVIUS *Patavii moritur,* inquit. *Adest Hieronymus, quem vita Sanctitas haud minus dignum facit. Libro enim de temporibus,* LIVIUM *Pa-*

tavii & natum, & mortuum profitetur. Creditu enim facile, mortuo Augusto (legerim, *creditum enim facile, quod mortuo Augusto*) *repatriaverit, seu gratia uberioris otii; seu, quod Tiberius non tanti faceret divos homines, prius Octaviani humanitate congestos. Commune vitium experimur, etiam filios patrum fautoribus æmulari.* Conſtat autem, obiiſſe LIVIUM Kalendis ipſis Januarii, quibus & Ovidius è vita deceſſit, qua de re pulcherrima legitur elegia Adeodati Sebæ, quam hîc, lectu digniſſimam, adſcribemus.

TITO LIVIO

Et P. Ovidio Nasoni

COENOTAPHIVM

AB ADEODATO SEBA

Veseliensi scriptum.

ECce iterum Iani nobis rediere Calendæ:
Hei mihi, quos luctus, funera quanta ferunt?
Roma TITO *quondam celebrata est maxima magno,*
Est quoque Nasonis carmine dicta sui.
Quæ te, NASO, *tulit, quæ te,* TITE, *sustulit orbi,*
Inter funestos est numeranda dies.
Non adeo infelix, quæ infames sanguine Cannas
Lux videt, & Latio tristia cuncta foro.

Nullum igitur munus nunc expectetis amici,
Munera temporibus sunt minus apta malis.
Fas mihi sit Patrum priscos contemnere ritus,
Fas mihi consuetas mittere jure preces.
Cernite, nunc tristi ploretur ut undique cælo,
Mersaque demisso terra sub imbre natat.
Ecce Venus, pullo vestita incedit amictu,
Dilaceransque genas, dilanians que comas:
Et pharetræ oblitus, luctuque immersus acerbo,
Nasonis cantat carmina mœstus Amor.
Ipse suas Ianus damnatque, oditque Calendas,
Et sua de Fastis tollere festa parat.
Flet quoque Neptunus, flet raucisona Amphitrite,

Et patriò plorat gurgite mersa Thetys.
Pelignæ lachrymis implent rura omnia Nymphæ,
Et querulus Patavi mœnia Brenta lavat.
Tunc igitur lachrymas retinebis Roma cadentes,
Nec poteris cæli questibus esse comes?
Hei mihi, quid te olim, clemens Auguste, coëgit
Tam sacrum Vatis sic violare caput?
Talia non docuit te quondam Julius ille,
Qui dedit Italiæ sceptra secunda tibi.
Et te jam merito clementem dicere quisquam,
Ingeniumque potest dicere mite tibi?
Quæ nunquam Augusti potuit lenire furorem,
Crudeles potuit flectere Musa Getas.
Namque Tomitanis exul lugetur in oris,
Nasonique parat barbara turba rogos.
Lugete, ò miseri vates, totumque jubete
Parnassum alternos ingeminare sonos,

Flentibus en aderit Phœbus, Pallasque favebit,
Et peraget partes Numen utrumque suas.
Vos quoque, quos cæli dignissima cura fatigat,
Ne rogo, ne quinta quærite luce lyram.
Illa etenim lumen cælo, terrisque negabit.
Lætaque cum charo Tartara vate colet.
At vos, ò Manes, quorum nec longa vetustas,
Nobile nec delet nomen avara dies.
Vos, inquam, solos Jani gaudere Calendis,
Vos dare lætitiæ mutua signa decet.
Quippe TITVM *vobis lux addidit ista peremptum,*
Hac quoque Nasonis lux dedit arte frui.
Ergo occurristis Manes venientibus illis,

Totaque in amplexus infera turba ruit.
Ennius inde pater, medium complexus utrinque,
Hic, ait, est Latii gloria tota soli.
Mox Varro, & Cicero properant, tersusque Catullus,
Mox quoque cum Nemesi culte Tibulle venis.
Et tu, qui dubium fecisti nomen Homeri,
Laudem cui debent rus, pecus, arma suam.
Quid Reges memorem priscos, fortesque Quirites,
Quoscumque exoriens Roma, vetusque dedit?
Scilicet ista TITVM *venerata est undique turba,*
Hannibal aspecto surgit & ipse TITO.
Vos, ò vos, Manes, æternos ducite lusus:
At nos perpetuo cura, dolorque prement.

Hanc igitur lucem luctu celebrabo quotannis,
Et vacuo injiciam thura, merumque rogo.
Hi tumulo versus deinde inscribentur inani:
Forsan & hos olim postera turba leget.

QVISQVIS ADES VACVVM NASONIS CERNE SEPVLCHRVM.
QVISQVIS ADES MAGNI CERNE SEPVLCHRA TITI.
ORPHEI QVOD PRECIBVS PLVTONIA REGNA DEDERE
HOC TITVS ET MAGNVS NASO DEDERE SIBI.

CAP. VIII.

LIBERI

Ex Monumentis publicis.

EX duabus uxoribus T. LIVIS noster filios duos suscepit, T. LIVIVM *Priscum*, & T. LIVIVM *Longum*, ambos paternæ disciplinæ asseclas & hæredes, quorum memoriam, nec non & *Cassiæ*, uxoris primæ, nobis sartam, tectam, & integram conservavit Inscriptio marmorea vetus, quæ legitur in ædibus Annibalis Capilistii, Cataphractorum militum Ductoris, Serenissimæ Reipublicæ Venetæ nomine, è regione templi Divo Danieli sacri.

T. LIVIVS C. F. SIBI

ET SVIS.

T. LIVIO T. F. PRISCO F.

T. LIVIO T. F. LONGO ET

CASSIÆ SEX. PRIMÆ

VXORI.

Filias idem quatuor habuisse dicitur, quarum ultimam, nomine *Liviam*, nupsisse tradidimus alibi *L. Magio*, clarissimo viro. Mos enim antiquorum fuit, ut fœminæ nomen à familia sortirentur. Quam ob causam, *Octaviam* à familia Octavia dictam accepimus, *Terentiam* à Terentia, *Liviam* à Livia, hoc ordine, ut, quæ primo loco nata esset vocaretur *Octavia prima*; quæ secundo, *secunda*; quæ tertio, *tertia*; quæ quarto, *quarta*, ut hæc LIVII nonostri filia, quæ hoc ex more *quarta* dicitur in veteri monumento, statuæ Patris à Concivibus nostris apposito in ipsomet Prætorio publico Patavino.

V. F.

T. LIVIVS

LIVIAE T. F.

QVARTAE L.

HALYS

CONCORDIALIS

PATAVI

SIBI ET SVIS

OMNIBVS

CAP. IX.

OSSA QVO TEMPORE INVENTA, *qua celebritate condita.*

OSſa T. LIVII in plumbea capſula apud ſacras ædes D. Juſtinæ inventa ſunt, anno ſalutis humanæ M. CCCCXIII. Dum enim tunc temporis Marinus Ludovici Barbi, Canonici noſtri frater, ad illud Cœnobium reformandum acceſſiſſet, ſibique pone Abbatis domicilium ædiculam extruere cogitaſſet, & pro fundamentis altius effoderetur, apparuit illico vetuſtiſſimum pavimentum, ex quadratis lateribus & calce omni parte compoſitum, quo leviter fracto, incluſa in eo capſa plumbea reperta eſt, longa pedes ſex, alta vero, &

& lata æque ultra pedem. LIVII mox clamatur, quod relatu Fratrum ſepultus ibi LIVIVS haberetur, & Monaci, qui meminerant ibi veterem effoſſum lapidem, cum LIVII epitaphio, unanimes corpus eſſe LIVII faterentur, quod & Polentonus affirmat in laudate epiſtola, rei totius oculatus teſtis.

Inter hæc ſumma totius civitatis lætitia divulgatur, repertum TITI LIVII corpus. Iamque ad illud Nobilitas omnis accurrerat, & ex oſſibus fragmenta diripere conabatur. Amplectebantur cuncti capſulam plaudentes. Multitudo vero populi tanta confluxerat, ut Monaci, eo concurſu perterriti, de comburendis LIVII oſſibus cogitarent, ut à gentili viro venerationem inſolitam amoverent. At Rolandus monachus, rogatus à Nobilibus, arcam, & oſſa TITI LIVII Patriæ dono dedit. Inde magno

omnium Civium conventu, ac celebri pompa totius civitatis, Nobilium ipſorum humeris in Forum maximum deportata ſunt.

Liceat mihi hoc loco Illuſtres viros recenſere, qui viciſſim humeros his oſſibus ſubmisêre. Alterum modo repertæ arcæ ligneæ caput Andreas Dandulus, Patricius Venetus, alterum Siccho Polentonus, medium ſubiére Palamedes, vulgo Palaminus, Vitalianus & Peraghinus Peraga aureati equites, Alexander de Doctoribus Jo. Franciſcus Capiliſtius, & Nicolaus Porcellinus Jurisconſulti. Sequebantnr Zacharias Triviſanus Prætor, & Leonardus Mocenicus Præfectus: mox quicumque literarum ſtudio, vel patriæ amore tenebantur, ut ante nos prodidit Polentonus, & Jacobus Cavatius Lib. v. Hiſtoriarum Cœnobii D. Juſtinæ Patavinæ, ad quorum ſcripta lectorem remittimus non inviti.

inviti. Eam ſane famam reſpiciens Theodorus Zvingerus in Methodo Apodemica Lib. III. pag. 273. hæc ad poſteros tranſmiſit. TITI LIVII *oſſa, ad D. Iuſtinæ, anno ſalutis* cIↄ CCCC. XIII. *reperta in plumbea capſula, inſigni pompa, ſuccollantibus viris nobiliſſimis, in foro judiciorum, ad Occidentalem partem repoſita fuêre, cum inſcriptione & effigié ejuſdem.* Et in additionibus ad Hiſtoricos Latinos Voſſius. *Sepulcrum* LIVII, *ut quidem Blondus, eoque ex auctore Leander refert, Patavii fuit, ubi olim Iunonis templum, at nunc Monaſterium B. Iuſtinæ, quod tenent nigri Monaci Benedictini.* At Blondus Flavius, qui à Secretis fuit Pontifici noſtro *Eugenio* IV. in ſua Italia illuſtrata non *Junonis* templum, ſed *Jovis* fuiſſe D. Juſtinæ Cœnobium hiſce verbis affirmat.

Eſt in hac Urbe D. Iuſtinæ Virginis Templum, ampliſſimæ cujus ædes mille

mille in circuitu paßus amplexa, aquis circumluuntur : quod in vetustæ ædis vestigio ædificatum fuisse hinc constat, quod effodientes ubique pulcherrima inveniunt lithostrata. Eodem in loco T. LIVII *sepulchrum ætate nostra repertum fuiße conspeximus, ut credere liceat, vetustum Jovis templum ibi fuisse, in quo ipse* LIVIVS *in* X. *narrat spolia de Cleomini Lacedæmonis piratæ victoria Patavium reportata fuisse.* Cæterum, cum ossa LIVII Zacharias Trivisanus Prætor in penetrali suo locari cuperet, Senatus habitus est pro Museo TITO LIVIO erigendo, in eoque quorundam sententia fuit, apud Fanum Sancti Clementis, qua Forum respicit, publico ære Cœnotaphium illi è marmore erigendum. At Optimates quidam privata pecunia LIVIO multo nobilius monumentum pollicebantur, si prope suas ædes illius ossa transferrentur. Ad eam

rem contendebant Ludovicus Buzacharinus vir Clarissimus, & Henricus Scrovinius Eques. At tandem Senatui populoque Patavino publicam in LIVIVM pietatem declarare visum est magis illius ossibus ad occidentalem Prætorii parietem deportatis, & supra portam illius conditis, quod & illico peractum est, adjecta imagine, & elogio, quod hisce verbis ad hanc usque diem Prætorium introeuntibus se spectandum offert.

OSSA
T. LIVII PATAVINI
VNIVS OMNIVM
MORTALIVM IVDICIO
DIGNI CVIVS
INVICTO CALAMO
INVICTI P.R.
RES GESTÆ
CONSCRIBERENTVR.

Auctor

Auctor hujus Epitaphii fuit Leonardus Justinianus, qui tunc temporis erat civitatis Prætor, ut refert Guljelmus Ongarellus in sua Cronica.

De sepulchro vero & effigie TITI LIVII hæc habet Pighius in Hercule Prodicio. *Ascendunt deinde in sublime Prætorium plumbo tectum, Palatium majus appellant, statuis & picturis excellentibus ornatissimum, ubi monstrantur Carolo virorum illustrium Patavinorum effigies, qui suis virtutibus immortalem famam nacti, urbem illam vel nativitate, vel morte sua decorarunt. Et ne longus sim in enumerandis singulis, quorum imagines Principi tum ostendebantur, ut* T. LIVII, *Romanæ Historiæ Principis, cujus etiam ossa perhonorifice ibidem marmoreo in sepulcro condita esse affirmant, &c.*

CAP. X.

HONORES

Obitum consecuti, ejusdemque memoriæ posita monumenta.

SCio Monumenta, T. LIVIO posita, collecta à multis, ne tanti Viri memoria ullis unquam seculis interiret. Congessit illa Scardeonius in volumen suum; idemque pari genio, feliciori calamo, præstitit Franciscus Swertius in Delitiis Orbis. Verum enimvero, ut hic eorum multa præteriit, sic apud illum quæ extant, confuse adeo in vastam illam memoriarum molem ingesta sunt, ut in quodam Chao jacere miserrime videantur. Nostrum igitur fuerit, id præstare, ut eadem, & si quæ sunt alia, lucem habeant meliorem, disjectisque nubibus clarius micent. Præclarum & illustre T. LIVII Monumentum illud

illud est in primis, quod in interiori occidentali parte Prætorii nostri sæpe ac sæpius legimus, non sine sensu aliquo voluptatis. Liquet autem ex eo, sapientissimum Alphonsum, Aragoniæ Regem, anno cIↃ. CCCC. LI. per Legatos suos os brachii T. LIVII, quod præclara illa Commentaria conscripserit, à Republica Patavina impetrasse, ut Neapolim, honoris gratia, deferetur. Verba denique sic illius habent.

INCLITO ALPHONSO.

ARAGONVM REGI STVDIORVM FAVTORI REIPVBLICÆ VENETÆ FOEDERATO ANTONIO PANORMITA POETA LEGATO SVO ORANTE ET MATTHAEO VICTVRIO HVIVS VRBIS PRÆTORE CONSTANTISSIMO INTERCEDENTE EX HISTORIARVM PARENTIS T. LIVII OSSIBVS QVÆ HOC TVMVLO CONDVNTVR BRACHIVM PATAVINI CIVES IN MVNVS CONCESSERE ANNO CHRISTI M CCCCLI.
XIIII. KAL. SEPTEMBRIS.

Ex-

Excepit os illud, Neapolim adſportatum, ſummo cum honore Regius literarum pater; at, dum illi Muſeum proprium erigere cogitat, vita exceſſit. Manſit ob id penes Panormitam, inde devenit in Pontani, Regni illius à Secretis, manus, à quo demum locatum eſt in urnula & inſcriptione hujuſcemodi decoratum.

T. LIVII

HISTORICI BRACHIVM

QVOD OLIM ANTONIVS PANORMITA

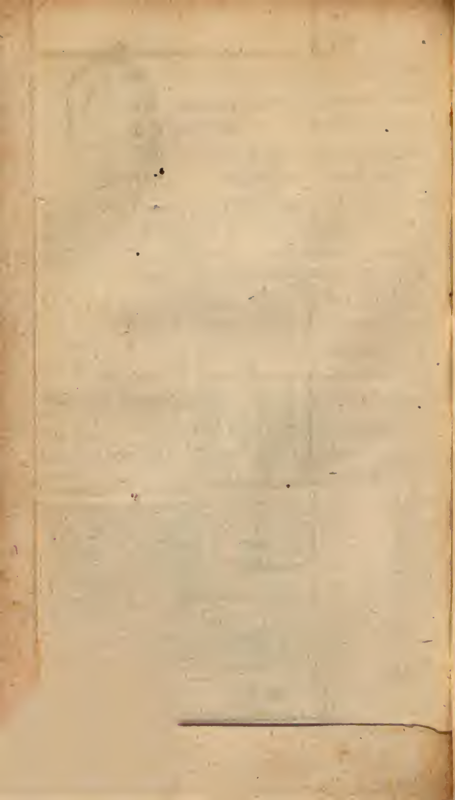
A PATAVINIS IMPETRAVERAT

IO. IOVIANVS PONTANVS

MVLTOS POST ANNOS CONDIDIT.

At ea quoque memoria periit, Pignorio teste suis in Originibus Patavinis, ex epistola quam Io. Vincentius à Porta scripsit D. Peireschio, Senatori Regis Galliæ, anno CIƆ. IƆC. II.

Anno vero CIƆ. IƆ. XLVIII. Ossa eadem translata fuere in eminentiorem locum ejusdem occidentalis partis Prætorii nostri, ubi nunc spectatur T. LIVII Mausoleum, nobilitatum tabellis æneis, inscriptionibus, & vetustissima ipsius imagine marmorea, quam ab Alexandro Bassiano, antiquitatis præclarissimo cultore, inventam Civitas dono accepit. Sub illa imagine marmor id aspicitur, quòd olim effossum fuerat in D. Iustinæ Templo, ibique loci, ubi ossa ipsa postmodum reperta sunt, V. F. T. LIVIUS, &c. nempe à nobis alibi est productum. Dexteram Musei partem obtinet *Æternitatis* statua: lævam *Minervæ*. Sub Æternitatis pedibus

dibus *Tybris* excurrit, ſub Minervæ *Medoacus*, & hos inter amnes,in meditullio Muſei, ſpectatur lupa, Romulum & Remum ſic ablactans.

Legitur demum ſub his omnibus in ænea tabula tale hexaſtichon Lazari Bonamici, præclariſſimi Vatis.

Oßa, tuumque caput cives tibi, maxime LIVI,
Prompto animo hic omnes compoſuere tui.
Tu famam æternam Romæ, Patriæque dediſti:
Huic oriens, illi fortia facta canens.
At tibi dat Patria hæc, & ſi majora liceret,
Hoc totus ſtares aureus ipſe loco.

Ubi notandum quartum carmen ab auctore monumentorum Italiæ, & Georgio Merula ſic produci.

Hinc mens, illi fortia facta canens,

Quam lectionem neque Bonamici

Hexastichon admittit, neque sententia, neque carmen ipsum.

Subjicitur ei tandem annus, quo LIVIVS obiit, ab Eusebio petitus, his notis.

T. LIVIVS
QVARTO IMPERII
TIBERII CAESARIS
ANNO VITA EXCESSIT
AETATIS VERO SVAE LXXVI.

Ex-

Extat & altera ejusdem Historici memoria, celebris admodum & illustris, supra aliam portam, Prætorii dicti, sub alia magna statua lapidea, habitu tenentis librum apertum, manu ad os adjecta, hac gnome. *Parvus ignis magnum sæpe suscitat incendium.*

T. LIVIVS PATAVINVS.

HISTORICORVM LATINI NOMINIS FACILE PRINCEPS CVIVS LACTEAM ELOQVENTIAM AETAS ILLA QVAE VIRTVTE PARITER AC ERVDITIONE FLOREBAT ADEO ADMIRATA EST VT MVLTI ROMAM NON VT VRBEM RERVM PVLCHERRIMARVM AVT VRBIS ET ORBIS DOMINVM OCTAVIANVM SED VT HVNC VIRVM INVISERENT AVDIRENTQVE A GADIBVS PROFECTI SVNT. HIC RES OMNES QVAS POPVLVS ROMANVS PACE BELLOQVE GESSIT QVATTVORDECIM DECADIBVS MIRA STILI FELICITATE COMPLEXVS SIBI AC PATRIAE GLORIAM PEPERIT SEMPITERNAM.

Cernitur & hic vetustissimus lapis in ædibus Alexandri Bassiani.

T. LIVIVS

T. L.

OPTATVS AN. XV.

Et hæc Inscriptio in Zabarellorum aula ad D. Laurentii sub ejusdem effigie picta, auctore Ioanne Cavacio Patavino.

T. LI-

T. LIVIVS C. F.

Natus ante bellum civile Cæsaris & Pompei, Quintiliano teste, in historia nemini secundus. Cornelius Tacitus, eloquentiæ, ac fidei primas ei attribuit. Authore Seneca docuit Salustium sumpta ex Thucydide depravasse. In ultimis terris quanta hujus viri fama fuerit, D. Hieronymus ex Plinio ostendit. Ipso hortante Claudius Imperatar adolescens scripsit historiam. Amicitiæ Augusti, licet Pompejanus, non offecit, militia, civiumque concordia insignis, & auctus filia L. Magio Oratori Romano nuptæ. Epitaphium sibi, & suis omnibus Patavii V. F. ubi excessit anno IV. *Imperii Tiberii Cæsaris, ætatis* LXXVI. *Quod & propria effigies una cum suis reliquiis munere patriæ in magno palatio extat.*

Hæc ſervat adhuc Patavina civitas civis ſui doctiſſimi monumenta. Adhæc vulgus, domum Alexandri Baſſiani, marmoribus, ſtatuis, & inſcriptionibus ubique refertam, domum LIVII nuncupat, cujus ergo magnis advenarum concurſibus celebratur. Scraderus etiam, Patavii in *domo Livia* ſe vidiſſe prodidit effigiem T. LIVII, quam ita deſcripſit. *Caput* T. LIVII *ſine barba, collapſis genis, facie rotunda, lineis auriculis longis, naſo acuminato.* Pari errore decepti Tituli accolæ, ſomniaruntLIVIVM inde ortum duxiſſe ſuum, domumque illius videndam exhibent, & facti memoriam iſtam.

TI-

TITVS LIVIVS

PATAVINVS

NATVS IN TITVLO

ET TITVLI SPLENDOR

ALOVISIVS A TVRRE

BVCCINELLVS VICARIVS

FIERI FECIT

M D LXXXXIX.

Imago noſtra ex illa Baſſiani delineata eſt, quæ repræſentat illam in noſtro Prætorio ad amuſſim. Cæterum, quod innuit Pignorius eam, quæ in Prætorio viſitur, non T. LIVII effigiem eſſe;ſed *Lentuli Marcellini*, aut *Claudii Marcelli*, placere nequaquam poteſt; quippe prorſus illi diſſimilis *Marcellini* effigies, quam idcirco ſpectandam damus ex numiſmate, quod illius eſſe teſtati ſunt Gabriel Symeon in Dialogis, & Vrſinus in Familiis Romanorum.

Facies imberbes virorum ita similes ſunt, ut interdum una pro altera in ſtatuis capiatur. At cum certo certius perſpectum, & cognitum habeamus, ab Alexandro Baſſiano, antiquitatis ſtudioſiſſimo, monumentum hoc pretioſiſſimum patriæ dono datum, an non is, ſi Monumentum illud alterius fuiſſe comperiſſet, quam LIVII, dum eo patriam ſuam decorare nititur, amantiſſimus civis, eandem in fraudem induxiſſet? Neque vero *Caligula, infenſus* T. LIVII *nomini Imperator, illius imagines* (Tranquilli verba ſunt in ejus Cæſaris vita) *abolevit, ſed paullum abfuit; quin ſtatuas & ſcripta* T. LIVII *ab omnibus bibliothecis amoveret.* Quod ſi illas abolere juſſiſſet, nequaquam Probus Hiſtoricus Tranquillus, qui Trajani, & Hadriani PP. Im. ætate vixit, & extra metum omnem Caligulæ hiſtoriam ſcripſit, dixiſſet, *paul-*

lum abfuit, quin ftatuas & fcripta T. Livii *ab omnibus bibliothecis amoveret*; fed T. Livii *imagines, Caligula Imperatore jubente, una cum fcriptis ejus aboletæ funt.*

Credendum vero eft, T. Livii imagines non fecus, ac illas Cæfarum, in honore ac pretio tum fuiffe, ob exiftimationem fummam, quam illi fcripta fua conciliarant fingularia propemodum, & divina: indeque factum, ut una illarum in manus Baffiani devenerit, qua patriam fuam eximii loco muneris exornavit. Hanc nos uti veram T. Livii imaginem abfque ullo dubio veneramur. Nolumus enim antiquitatem illius in dubium revocare.

At enim imaginem Patavini Livii conata fuerit antiquitas abolere, ea re quidem certe minus ideo nobis dolendum eft, quod redivivum illum intueamur in altero Patavino

Cive

Cive longe clariſſimo, ANTONIO QVÆRENGO, cujus ſcriptis, quamdiu Latinæ, Etruſcæque florebunt literæ, *ſemper honos, nomenque ſuum, laudeſque manebunt.*

Hic enim ſeculi noſtri LIVIVS jure omnium ore colitur, ſalutatur; cum nullus eo propius LIVII ſtylum attingat, ſive locutionem ejus gravem & candidam, ſive rerum geſtarum narrationem, ſive locorum deſcriptiones ſpectes. Novit id ingeniorum acerrimus æſtimator Perronius, S.R.E. Cardinalis, qui, cum Henrico IV. Magno præſtantiam illius ſuis ex meritis adumbraſſet, in cauſa fuit, ut ab eo Lutetiam Pariſiorum, magnis propoſitis præmiis, fuerit evocatus, quo ſua egregia, regiaque facinora literis conſignaret.

Novit & Ranutius Farneſius, magni æque animi, ac ingenii Princeps, qui unum illum Parmam accerſiit,

ut is ſibi pro dignitate ſcriberet res in Belgio, & alibi ab ALEXANDRO patre, & Imperatore fortiſſimo geſtas, quod egregie re ipſa præſtitit, ſecutus tanti Principis judicium, immo & feliciter aſſecutus. Æmulatur ille ſcilicet eâ in uberrima ſegete pulcherrimarum rerum LIVIUM concivem ſuum, eundemque nobis graphice repræſentat. Extat ejus porro divinæ ſcriptionis, nondum typis editæ in commentario breviſſimo, exemplar unum, quod vidi penes virum clariſſimum fratris ejus filium, FLAVIUM QUÆRENGUM, Cathedralis Eccleſiæ Patavinæ Canonicum, cujus dignitatis perſonam æque in illa digne ſuſtinet, ac Philoſophiæ Moralis interpretis in publicis Patavinis ſcholis. Alterum apud Hiſpaniarum Regem. Tertium in bibliotheca Farneſiorum Ducum. Quartum in Muſeo tuo Illuſtriſſime, ac Excellentiſſime Mo-

LINE, qui præ cæteris ingenium viri tanti facis, hoc titulo.

ANTONII QVÆRENGI

De rebus gestis Alexandri Farnesii Parmæ & Plac. Ducis Historia.

Et initio tali. ALEXANDRO *Farnesio primæ rudimentum militiæ victi maritimo prælio Turcæ ad Naupactum fuêre.*

Talique fine. *Hic secundus Farnesii in Galliam transitus fuit, sed & tertium, ut regiis comitiis interesset, quamquam supremo morbo implicitus, apparabat, cum militaris disciplinæ, ac virtutum omnium præclaris laudibus invidiam jam supergresso, inimicum felicitati Belgicæ fatum manus injecit.*

Auxit itaque Scriptor hic nobilis adeo præstanti divini sui ingenii monumento patriæ suæ decus, ut LIVIVS Historiâ Romanarum rerum: auxit

auxit & ornamenta domus, non hoc uno nomine toti terrarum orbi notus, ſed & Theologiæ, Philoſophiæ, Jurisprudentiæ, Poëſis, & amœniorum quorumque ſtudiorum cultu, quibusveluti radiis, Solis inſtar, longe lateque conſpicuus, cum Aulæ Farneſianæ micuiſſet ſatis, Romam illuſtrare cœpit, ibique ſummis continenter Pontificibus illius, ut in Univerſi Centro, novum exemplo ſuo TICHONIS Syſtema confirmavit, ſibi ſemper æqualis undique, vitæq; ſemper integerrimæ & eruditionis, ac doctrinæ ſanæ & ſolidæ jubar undequaque cum amore pariter & admiratione diffundens. Sed hæc aliàs pluribus in Elogiis noſtris. Satis enim hic habeo demonſtraſſe leviter, in ANTONIVM QVÆRENGVM commigraſſe LIVIVM, ut eo nunc ſoſpite, magni illius luminis, extincti dudum, Stylum & imaginem habeamus, cujus nos aſpectu æternum paſci Cælites patiantur.

CAP. XI.

ELOGIORVM RELIQVIÆ

coronidis loco.

CLaudent T. LIVII vitam ejus Encomiastæ, hactenus non allati, ducetque Paterculus familiam reliquorum. Ejus enim ista sunt Libro II. *Pene stulta est inhærentium oculis ingeniorum enumeratio: inter quæ maxime nostri ævi eminent, princeps carminum Virgilius, Rabiriusque, & consecutus Sallustium* LIVIVS, *Tibullusque, & Naso perfectissime in forma operis sui. nam vivorum, ut magna admiratio, ita censura difficilis est.*

Philippus Cominæus putavit LIVIUM, *Latinorum Polybium, omnibus Senatoribus, ac Gubernatoribus rerumpublicarum perlegendum.*

Isaacus Casaubonus ad eundem tran-

tranſtulit illud Senecæ Rhetoris de Oratorum Principe encomium. *Populum Romanum hujus unius ingenium par imperio ſuo habuiſſe.*

Georgius Corvinus,& Sigiſmundus Feirabentus, Bibliopolæ Francofurtenſes, in Præfatione operum ejus, à ſe editorum A. M. D. LXIV. Livium *Hiſtoricorum aliorum omnium Principem, & rerum Romanarum divinum explicatorem vocant.*

Iidem in alia Nuncupatoria editionis alterius in 8. ita de illo ſcribunt. *Nam, quod ad auctorem attinet, talis eſt, ut vivus lacteo eloquentiæ fonte nobiles, quos Roma ad ſui contemplationem trahere non potuit, nominis ſui fama, ut Hieronymus ad Paulinum refert, de ultimis Hiſpaniæ, Galliarumque finibus pertraxerit, & moriens ob eorum, quæ deſcribit, magnitudinem, varietatem, præſtantiam, utilitatem, ac jucunditatem, dignus ſit habitus, qui ad Romanæ Hiſtoriæ* cogni-

cognitionem, prudentiamque civilem cum eloquentia comparandam præ cæteris in manibus omnium teneretur.

Philippus Beroaldus in oratione habita in enarratione ejusdem, ac Silii Italici, præter ea, quæ supra produximus ex eodem, hæc alia adducit.

Eodem animo LIVIVS *bella scriptitavit, quo Romani gesserunt, eodem ingenii fulmine stylum exercuit, quo Romani populum arma tractant, eadem vigilantia incubuit chartis qua Romani milites disciplinæ militari incubuerunt. Et medius fidius videtur populi Romani, vel ob hoc unum tam memoranda facinora gerere voluisse, ut illa tam à luculento Scriptore describerentur, qui res haud dubie luculentas verbis luculentis æquavit; quem quotiescumque in manus sumo, non legere videor bella, sed tractare, &, ut inquit Hieronymus de Paulo, non audire verba, sed tonitrua. In Livianis voluminibus vide-*

re

re videor Imperatores concionabundos, milites que suos exhortantes ad prælia alacri animo capessenda, Senatum de rebus dubiis consultantem, hostes hinc formidolosos trepidare, Romanos hinc furibundos invadere. Denique apud LIVIUM *omnis rei militaris disciplina continetur, omnia stratagemata, omnes calliditates Imperatoriæ demonstrantur. Leges Senatus, Populiq; decreta, omnes denique artes, quibus domi, forisque vivitur, conspiciuntur. Sed, proh dolor! quantam jacturam passi sunt omnes literarum studiosi ex centum decem voluminibus* LIVIANIS *deperditis? qui omnia, quæ unquam Romani per septingentos annos gesserunt præclara facinora, veluti in unum redacta corpus, noscere potuißent. Quanto dispendio aßectus est Pop. Rom. cujus tot, ac tantarum rerum gestarum memoria, cum libris* LIVII *pariter interiit. Quantum veræ famæ detrimentum Illustriß. Imperatores subierunt, quorum nomina fuißent sempiterna,*

terna, & gesta memorarentur, si LIVIANA *volumina non intercidissent. Quod si defunctis ullus est sensus, profecto* LIVIANOS *manes ingemiscere credendum est, tot labores incassum sibi fuisse susceptos, tot nequicquam vigilatas noctes, tot frustra conscripta volumina, quæ si extarent omnia, nihil præterea foret nobis desiderandum. Haberemus, in quo otium, in quo tempus bene collocare possemus, & tamen nobis, utpote somniculosis, vix ætas suppeteret ad legendum, quæ illi, divina quadam benignitate prædito, suppeditavit ad scribendum, qui etiam Dialogos (ut inquit Seneca) Philosophorum more conscripsit.*

Pertinent huc etiam illa Francisci Petrarchæ de otio & solitudine quorundam virorum Cap. III. Tract. II. *Quædam enim ætas illustrium apud nos ingeniorum fertilior fuit. Marcum Varronem, Marcum Ciceronem, Sallustium, &* LIVIVM, *innumerabilesque alios uno tempore suis licet*

vivendi

vivendi gradibus distantes habuit qui se invicem viderint, vel videre potuerint.

Et Cap. VIII. ubi de studio T. LIVII ex professo. *Atque ut mœnia Urbis egressi non statim ex Italia fugiamus: quo studio putandus est arsisse* T. LIVIUS *Patavinus, qui omnem Romanam Historiam ab Urbe condita ad Cæsarem Augustum, cujus ipse claruit temporibus, centum quadraginta duobus voluminibus scripsit. Opus ipsa mole mirabile, stupendumque, præsertim, quia in eo nihil raptim & tumultuario, ut ajunt, stylo, quod quidam solent, qui omne verbum labiis oblatum scriptis mandant, sed tanta majestate sententiarum, tantaque verborum modestia complevit omnia, ut ab arte eloquentiæ non multum abesse videantur. Sed heu quantam ætatis nostræ maculam! Hujus tam ingentis, tamque egregii operis vix portio subest exigua quidem. Cum in decades, vel ab ipso conditore,*

ditore, vel quod magis reor à fastidiosis postmodum lectoribus sectum foret, ex quatuordecim, non nisi tres decades supersunt, prima scilicet, tertia, & quarta, secundam quidem ipse ego, hortante quondam sacræ memoriæ Roberto Siciliæ Rege, summa, sed hactenus inefficaci diligentia quæsivi. Atque utinam falsus vaticinator inveniar. Cito enim, nisi mores hominum mutentur, de hoc eventurum vereor, quod olim proposuerat Cajus Caligula, nequissimus tyrannorum, de quo est apud Suetonium Tranquillum, quod T. LIVII *Historiam, & Virgilii Poëtæ libros, & imagines parum absuit, quin ab omnibus bibliothecis amoveret: utque ingenio viri hujus clarissimo nubem oblivionis, quam non attulit imperiosa crudelitas, auferat sensim injuriosa segnities.*

Gaspar Cunradus Sil. in sua Prosopographia Melica, millenario primo pag. 98. Titulo

T. LI-

T. LIVIVS HISTORIOGRAPHVS.

Optimus Historiæ Romanæ LIVIVS *auctor.*
O plene hoc magnum nunc superesset opus.

ANTONIVS LVSCVS
in carmine ad Ioannem de Nogarolis.

LIVIVS *è manibus nunquam cadat, ille docebit,*
Auspiciis quibus orta prius, quo Principe, quantis
Consiliis firmata fuit res publica, Regum
Diversos mores, majestatemque Senatus,
Et causas bellorum omnes, & cum quibus acta:
Quo fato, quo consilio, quo jure per omnes
Crevit in imperium virtus Romana labores,

Illa

Illa severa vetus quæ disciplina Quiritum
In castris, quæ norma domi, quo more, quibusve
Legibus Italiam primo, post fortior urbes
Roma peregrinas fracta Carthagine tandem
Strinxerit.

T. LIVII

EPITAPHIUM
E BERNARDI GEORGII

Prætoris Patavini carminibus.

LIVIVS *extinctus jacet hic, quem fama superstes*
Incolumem servat, tum superesse facit.
Quem labor, & Studium, phrasis quoque lactea, priscas
Scribentem historias sydera ad usque vehit,

Multum igitur debes Patavis, Roma inclyta, nam te
LIVIUS *exaltat, dum tua gesta refert.*
Adriacam donec praeterfluet Albula molem
Tantisper, LIVI *fama superstes erit.*

Balthassar Bonifacius de Scriptoribus Romanae Historiae.

T. LIVIUS *Patavinus lac Musarum, mare tranquillum, anima eloquentiae, eorum, qui nunc supersunt Scriptorum Romanae Historiae longe Princeps, lactea quadam ubertate dictionis divinitus facundus, amans virtutum, osor vitiorum, rectus judicii rerum togae, rerum sagi, & si non usu, neque experientia, egregie tamen peritus, ab urbe condita ad Divi Augusti aevum centum & quadraginta libris divinas illas lucubrationes perduxit, quarum tamen longe maximam partem, ingenti rei literariae jactura deperditam, nunquam fortasse inventam desideramus, nec tanti ope-*

operis reliquos habeamus, nisi quinque, & triginta libros. *Et* alia è numero VI.

Angelus Portinarius in Felicitate Patavina, italico idiomate conscripta, vitam LIVII tetigit Lib. VII. cap. III.

Ioannes Velcurionis in Annotationibus in ipsummet T. LIVIUM hæc scripsit.

Cæterum de vita LIVII *plura hic dicere non attinet, qui procul dubio omnium Historicorum Latinorum Princeps judicari debet: quia res omnes à Populo Romano pace, belloque amplius septingentis sexaginta ab Urbe condita gestas, copioso simul, & fluenti, invictoque stylo perscripsit. Romæ habitus in maximo pretio & celebritate, sub Octavio Cæsare Augusto, apud quem in magna fuit gratia, tametsi eum Cæsar Pompeianum vocare soleret, quia liberius civilia bella Cæsarum descripserat.*

Cœlius Rhodiginus Lectionum antiquarum Lib. xxv. cap. III.

Et amplitudo illa Patavini Historici lactea & redundans, itaque legentem sæpe afficiens, ut stupore quodam adobruat pene, alere longe pinguius ingenia mihi videtur, adeo, ut sicuti in pictores ille ait, qui nescirent manum de tabula, oculos à lectione revellere nequeas. Ita dicendo non adumbrantur modo omnia, sed & exprimuntur graphice. Ubertas illa prædulcis, & austera tamen, nec decocta, nitida, sine labore (ut de Theophrasto Seneca scribit) efflorescens quoque, nec affusa modo nectare, sed quodam Circes (quam Deam intelligi voluit literarum Princeps Homerus) delibuta veneficio est. Abire cupis, retinent blandis amoribus inenarrabilis facundiæ vastitas, quæ tamem vasta non est, sed compta honestius, culta pretiosius, expolita divinitus, nusquam fucus puerilis, aut pigmenta inania, nusquam vibratior cincinnus. Non ades, provo-

cat

cat prægustata amœnitas : Sirenum cantibus longe potentius, quas surdus demum remex pertransisse narratur! istam odore modo perceptam, nec cæcus quidem neglexisse possit. Iam quid de eruditione dicam? Et alia præclara multa.

Blondus quoque Flavius in sua Italia, loquens de civitate Patavina, LIVII mentionem facit, sicut & Cosmographi reliqui, tradentes hoc unum Patavinæ civitatis monumentum præclarissimum extitisse. Sic Zacharias Lilius in suo Orbis Breviario in Venetis, de Patavio meminit LIVII cum honore. Sic Marcus Guatius in sua Cronica præclare sentit, & loquitur de LIVIO nostro; sicut & Historici omnes, qui post illum eorum gesta temporum edidêre.

LECTORI.

QVæ ſequuntur Sertorii Vrſati ſunt, *ex* monumentis *ipſius* Patavinis *deſumpta, quæ cum maxime faciant ad interpretationem inſcriptionis monumenti T. Livii, quod nos hic ſupra pag.* 74. *delineatum exhibuimus, non incongruum nobis viſum eſt ea hîc adjicere, quamvis plurima ex his jam tetigerit Tomaſinus.*

EPI-

EPITAPHII T. LIVII,
in occidentali Prætorii Patavini parte erecti, interpretatio.

LIVIUS] Liviam gentem in numero plebeiarum reponit Panvinius: Consules tamen habuit, & quidem clarissimos, Salinatorem, Dentrem, Drusum, Libonem cognominatos, Patavioque summum conciliavit splendorem, quod Livium nostrum ediderit. De cujus patria & natalibus nihil referam; cum & à proposito instituto recedat, & clarissimorum virorum innumera suppeditent testimonia, qui eum Patavinum, genere clarum, historiæque parentem declarant: inter quos de ejus gloria hoc unum Plinii * ad Nepotem plurimorum loco sufficiat. *Numquamne legisti Gaditanum quendam, Titi Livii nomine gloriaque commotum, ad visen-*

* Lib. 2. Epist. 3.

viſendum eum ab ultimo terrarum orbe veniſſe, ſtatimque, ut viderat, abiiſſe? Vixit Romæ uſque ad Auguſti deceſſum, cui ſumme gratus erat. Poſt ejus vero mortem honoribus annisque defeſſus, in patriam reverſus, publicis à Patavinis receptus fuit acclamationibus *: ubi Tiberio Cæſare Auguſto III. & Germanico Cæſare II. Conſulibus, anno Urbis conditæ DCCLXXI. à partu Virginis XIX. Imperii Tiberii quarto, ſuæque ætatis LXXVI. è vita exceſſit. Corpus ejus haud procul à Concordiæ templo conditum fuiſſe, & ſaxum iſtud, & ejus oſſa ibi eruta abunde confirmant. Id cum Jacobus Cavacius, Congregationis Divæ Juſtinæ Cœnobita †, ejuſque monaſterii Hiſtoricus, fide & ſolertia eximius, fuſe, ac ſine fuco, è tabulario depromat, ipſius verba heic appонere

* *Tanvin. Faſt. lib. 2.* † *Hiſt. Cænob. D. Juſt. lib. 5. fol. 218.*

ponere opportunum existimavi.

Sed nos in urbem revocat T. Livius, Romanæ historiæ parens, & Patavinorum decus, cujus sepulcrum in nostro cœnobio repertum est, pone Abbatis ædes, ubi nunc valetudinarium est. Ante annos quinquaginta effossus fuerat antiquus lapis cum epitaphio.

V. F.

T. L I V I V S

L I V I AE. T. F.

Q V A R T AE L.

H A L Y S

C O N C O R D I A L I S

P A T A V I

S I B I E T S V I S

O M N I B V S

Hunc Patres in veſtibulum templi tranſtulerant, atque Livii imaginem appinxerant, quam ſitu exoletam Andreas Abbas nuper novaverat. Marinus Ludovici frater, cum ſæpe ad eum diverteret, & aliquod negotium inferret diſciplinæ Monachorum, ſtatuit pone Abbatis domicilium ſibi ædiculam extruere. Hic dum pro fundamentis altius effoditur, apparuit vetuſtiſſimum pavimentum ex quadratis lateribus affabre extructum. Eo diruto reperta eſt arca plumbea ſexpedalis, qua hominis oſſa continebantur. Accurrere ex Monachis aliquot, qui meminerant, vel acceperant à majoribus effoſſum ibi veterem lapidem cum Livii epitaphio. Inde conſtans omnium opinio fuit, id eſſe Livii corpus. Rolandus Monachus de his actutum admonuit Xiconem Polentonum, egregium & eruditum civem; qui cum univerſa luſtraſſet, in Prætorium rediens, celebriorem apud cives de Livii corpore opinionem fecit, mox eo

præ-

præstantiores aliquot secum traxit. Quidam prævenerant, & ex ossibus fragmenta diripiebant. Id quasi ad æmulationem reliquiarum Sanctorum Dei impie factum, movit Vicarium Abbatis, ut de comburendis Livii ossibus cogitaret. Cœperat jam malleo craneum diffringere, cum negotiis quibusdam gravioribus è Cœnobio evocatur. Vix abscesserat, cum Rolandus rogatus à nobilium virorum turba quæ confluxerat, arcam, & ossa T. Livii patriæ dono dedit: Proceres ac si viventem Livium amplecterentur, plumbeum tumulum extulere. Libet illustres viros recensere, qui humeros submiserunt. Alterum arcæ caput extulit Andreas Dandulus, Patricius Venetus, alterum Polentonus, medium subiere Palamedes (Palaminus vulgo) Vitalianus, & Peraghinus Peraga aurati Equites, Alexander de Doctoribus, Io. Franciscus Capilisteus, & Nicolaus Porcellinus Iurisconsulti. Sequebantur feralem pom-

pam Zacharias Triviſanus Prætor, & Leonardus Mocenicus Præfectus, mox quicumque litterarum ſtudio, vel patriæ charitate tenebatur. Funus delatum eſt per frequentiora urbis loca in Prætoris regiam, donec publico decreto ſtatueretur, qui optimi civis memoriæ ſatis proſpici poſſet. Quorundam ſententia fuit, ut apud Fanum Sancti Clementis, qua forum reſpicit, publico ære Cænotaphium T. Livii è marmore excitaretur. Quidam optimates privata pecunia Livio multo nobilius monumentum pollicebantur, ſi prope eorum ædes liceret ipſius Livii oſſa transferre. Duo potiſſimum ad eam rem contendebant, Ludovicus Buzzacarinus eruditus ac dives admodum, & Henricus Scrovinius Eques. Attamen publicæ in Livium pietati decere viſum eſt, ipſius oſſa in auguſtiſſimam aulam Prætorii referre, & antiquum lapidem cum Epitaphio adjicere. Hæc Cavacius. Uberius totam hiſtoriam complures

alii

alii hoc loco persequuntur; quos lector inspicere potest.

Ad publicæ voluntatis decretum loco selecto, ossa Livii occidentem versus in Prætorii pariete supra ostium, qua nunc Sanitatis officium, ut vocant, aditur, locata fuere: eaque sub rudi simulacro, & ab ejus effigie omnino dissimili, hoc epitaphio, à Leonardo Justiniano Patavii, tunc Prætore addito, condecorata fuere.

OSSA
T. LIVII PATAVINI
VNIVS OMNIVM
MORTALIVM IVDICIO
DIGNI CVIVS
PROPE INVICTO CALAMO
INVICTI P.R.
RES GESTAE
CONSCRIBERENTVR.

Anno M C D L I. eximium quodpiam Livii monumentum expetens Alphonſus Aragonum Rex, per Antonium Bevatellum Panormitanum, Legatum ſuum, poëtam inſignem, à Patavinis brachii os impetravit. Eodem tempore Livii maxilla, æneo orbe clauſa, fornici Archivi Civitatis noſtræ appenſa fuit; ubi & hodie ſpectatur. Supra oſtium vero, ubi oſſa repoſita fuerunt, illa parte, qua Palatium reſpicit, tale poſitum fuit monumentum.

INCLITO ALPHONSO.

ARAGONVM REGI STVDIORVM FAVTORI REIPVBLICAE VENETAE FOEDERATO ANTONIO PANORMITA POETA LEGATO SVO ORANTE ET MATTHAEO VICTVRIO HVIVS VRBIS PRAETORE CONSTANTISSIMO INTERCEDENTE EX HISTORIARVM PARENTIS T. LIVII OSSIBVS QVÆ HOC TVMVLO CONDVNTVR BRACHIVM PATAVINI CIVES IN MVNVS CONCESSERE ANNO CHRISTI M CCCCLI. XIIII. KAL. SEPTEMBRIS.

Regis

Regis autem desiderium mors antevertit; Brachium namque istud à Panormitano vix Neapolim delatum est, cum Alphonsus fatis concessit. Illud itaque Panormita religiose custodivit, ac in deliciis habuit dum vixit. Eo mortalibus erepto, cum Jo. Jovianus Pontanus publici muneris, quo fungebatur, à secretis Regni successor ipsum quoque brachium obtinuisset, exiguo id tumulo, extra delubrum à se erectum, sub tali inscriptione condidit. *

T. LIVII

HISTORICI BRACHIVM

QVOD OLIM ANTONIVS PANORMITA

A PATAVINIS IMPETRAVERAT

IO. IOVIANVS PONTANVS

MVLTOS POST ANNOS CONDIDIT.

* *Tignor. in Origin. Pat. cap. 17.*

Mo-

Monumentum vero Livii, quod in D. Juſtinæ æde conſervabatur; anno M D XLVII. in Prætorium una cum ipſius oſſibus fuit tranſlatum; ubi noſtra ætate conſpicitur. Apici ejus additus fuit vultus è marmore, qui penes Alexandrum Baſſanum Patavinum ſervabatur. Ænea utrinque acceſſerunt ſimulacra; è parte dextra Æternitatis, è ſiniſtra Minervæ; ſub primo Tiberis, ſub altero Medoacus excurrit: inter utrumque fluvium Lupa Romulo & Remo ubera præbet. Subjectam his ſimulacris tabulam æneam Lazarus Bonamicus Baſſanenſis, vir doctiſſimus, politiorum literarum in Gymnaſio tunc Profeſſor celeber, hoc epigrammate decoravit.

Oſſa, tuumque caput cives tibi, maxime LIVI,
Prompto animo hic omnes compoſuere tui.

Tu

Tu famam æternam Romæ, patriæque dedisti:
Huic oriens, illi fortia facta canens.
At tibi dat patria hæc, & si majora liceret,
Hoc totus stares aureus ipse loco.

Inscriptionem porro idem subdit.

T. LIVIVS
QVARTO IMPERII
TIBERII CAESARIS
ANNO VITA EXCESSIT
AETATIS VERO SVAE LXXVI.

Cete-

Ceterum ne ſummæ erga clariſſimum civem obſervantiæ teſtimonia deficerent, etiam ſupra Prætorii oſtium, ſub magna ſtatua marmorea librum apertum tenente, manumque ori admovente cum hoc ſymbolo

PARVVS IGNIS MAGNVM SAEPE SVSCITAT INCENDIVM Majores noſtri hoc monumentum ſtatuerunt.

T. LIVIVS PATAVINVS
HISTORICORVM LATINI NOMINIS FACILE PRINCEPS CVIVS LACTEAM ELOQVENTIAM AETAS ILLA QVAE VIRTVTE PARITER AC ERVDITIONE FLOREBAT ADEO ADMIRATA EST VT MVLTI ROMAM NON VT VRBEM RERVM PVLCHERRIMAM AVT VRBIS ET ORBIS DOMINVM OCTAVIANVM SED VT HVNC VIRVM INVISERENT AVDIRENTQVE A GADIBVS PROFECTI SVNT. HIC RES OMNES QVAS POPVLVS ROMANVS PACE BELLOQVE GESSIT QVATVORDECIM DECADIBVS MIRA STILI FELICITATE COMPLEXVS SIBI AC PATRIAE GLORIAM PEPERIT SEMPITERNAM.

Ve-

Veterem Livii inscriptionem in aula Prætorii positam, aliamque in ædibus Capilisteorum ad Sanctum Danielem, suo loco expendendam, minime ad Livium pertinere, his verbis demonstrare conatur ingeniosissimus Pignorius *. *La inscritione si come l'ho per antica, cosi non credo, che appartenga al nostro T. Livio. Il mio argomento è, che T. Livio scriveva* SIBE, *&* QVASE, *non* SIBI, *&* QVASI, *& così Asconio Pediano, come racconta Quintiliano nel libro primo à capi* VII *delle sue institutioni oratorie, & questa ò simile peregrinità di ortographia, e di voci, & forse di elocutione era la Patavinità, che Asinio Pollione haveva osservato in Livio.* Quo quidem argumento Livii monumento nequicquam decedere puto: etenim Asinius Pollio, non ut styli elegantiam extolleret, sed ut formam dicendi irrideret, acerbe dixe-

* *In Origin. Patav. cap. 17.*

dixerat, Livium ſibi videri *Patavinitatem ſapere* : ut bene patriæ ſtudioſiſſimus Tomaſinus * obſervavit. Pub. Terentius † etiam, qui Tranquillo teſte, *Inter finem ſecundi belli Punici, & initium tertii natus eſt, & mortuus, multo ante Livium, in Eunucho loco* ſoli *ſcripſit*

——— *Mihi* ſolæ *ridiculo fuit.*

Quam dicendi formam obſervavit Clariſſimus Claravallenſis Comes Gaſpar Scioppius ‡, qui in patria noſtra ſibi gratiſſima aliquamdiu vixit, diemque nuper clauſit extremum. Quid apud Quintilianum * clarius? *Non E quoque I loco fuit: ut Menerva, & Leber, & Mageſter, & Djove, & Veiove, pro Djovi, & Veiovi?* Adde lapides antiquos minime Patavinos; in quibus SIBE pro SIBI obſervatur. Talem è Romanis deſcripſit Gruterus †.

DIS.

* *In Vita Livii cap.* 5. † *Act.* 5. *Scen.* 6. ‡ *Suſpectar. Lect. lib.* 1. *Ep.* 1. * *Inſtit. Orat. lib.* 1. *cap.* 4. † *Fol.* 958. *n.* 1.

DIS . MANIB.
M . VINICI . M . F.
SALVIARI
VIXIT . ANN . XXXII
MENS . VI
VINICIA . HELPIS
PATRON . ET
CONIVGI
INDVLGENTISS.
ET . SIBE

T.] Livii prænomen TITUS eſt; vel quod Feſto * auctore, *Tituli milites appellarentur, quaſi tutuli, quod patriam tuerentur, unde & Titi prænomen ortum eſt*; vel à Sabino nomine, ut putat Valerius †, quem Sigonius, & ‡ Panvinius ſecuti ſunt.

L I-.

* *Tit. T. De Nom. Impoſit.* † *De Nom. Rom*
‡ *De Antiq. Nom.*

LIVIÆ T. F. QVARTÆ L. HALYS] Hæc quarta Livii filia fuit, ut jam obſervavi : &, ut docet Panvinius *, LIVIA T. F. QVARTA nupſit L. HALY. ſic enim credo cum Scardeonio hæc explananda eſſe; non autem LIVIÆ T. F. QVARTÆ LEGIONIS HALYS ; ut teſte Scardeonio † Blondus Flavius de Italia Illuſtrata cenſuit. Scardeonius ‡ enim vere affirmat, quod Legio non ſola litera L. ſed LEG. in monumentis exprimebatur; & quod Legio quarta non Halys, ſed Scythica erat dicta ; ut in quodam ex noſtris epitaphiis, in vico Putei Vitaliani ſito, ſuo tempore declarabimus. Sitne vero L. HALYS ille, qui & L. Magius appellatur, gener T. Livii, Socerique cauſa laudatiſſimus Rhetor, de quo Seneca *, prudens ſileo, cum certi nihil habeam.

* *De Antiq. Rom.* † *Lib. 1. Claſſ. 3.* ‡ *In March. Tarviſ.* * *In Epiſt. lib. 5. Controv.*

habeam. Eundem tamen esse Scardeonius * asserit: *Quod autem LVCIVS MAGIVS & HALYS appelletur, minime absurdum videri debet: cum id fere civibus Romanis conveniat, ut tribus nominibus inscribantur. Dictus autem est HALYS ab HALY fluvio & cognomine Hispano, unde forte profectus erat.* Pro sententiæ suæ fundamento epitaphium Saguntinum, ab Achille Statio Lusitano receptum, sed mutilum affert: quod ut integrum habeatur, sic legendum ex Grutero.

* *Loco citat.* † *Fol. 778. n. 2.*

V . F .
C. GRATTIVS
HALYS. SIBI. ET
GRATTIÆ. MYRSINI
VXORI. KARISSIM
ANN. XXXXVII
SIBI. ET. SVIS

CONCORDIALIS.] Ex hac voce ea ſemper mihi fuit opinio, Templum Divæ Juſtinæ non fuiſſe ædem Jovis, in qua Cleonymi Lacædemonii ſpolia appenſa fuere, ut Blondo Flavio * placet; nec Martis aut Junonis, ut tradit Paulus Merula †; ſed Concordiæ. Non enim

* *In Ital. Illuſtr. Loc. cit.* † *Coſmogr. Par. 2. lib. 4.*

enim unum hoc ſaxum habemus, quod Concordialis dignitatis teſtimonium præbeat, nempe Sacerdotis Deæ Concordiæ, ſed alia etiam, quæ hoc ipſum confirmant. Concordialis autem ſacerdos, teſte Scardeonio *, cui lubens ſubſcribo, Patavii fuit magnæ dignitatis & æſtimationis; qui nempe præerat Templo ab Antenore erecto: in quo forſan, poſtquam †

—— Vrbem Patavi ſedeſque locavit.
Teucrorum, & genti nomen dedit, armaque fixit.

Et quoniam de Cleonymo mentio incidit, non poſſum præterire feſtivum navium certamen, quod ſingulis etiamnum annis apud nos tanquam urbi peculiare celebrari in

* *Scard. loc. cit.* † *Æneid. 1.*

flumine ſolet, originem haud dubie ſortitum ab illo, quod fuſis, Cleonymo duce, Græcis, Patavii ob publicam lætitiam fuit editum. Et hinc ait Livius *: *Patavii monimentum navalis pugnæ eo die, quo pugnatum eſt, quotannis ſolemni certamine navium in flumine oppidi medio exercetur.* Vnde & mihi perſuadeo eandem pugnandi formam retineri. Parvæ enim naviculæ, ſex robuſtiſſimorum remigum impulſu incitatæ, ex adverſo ſibi committuntur: in prora viri lanceis armati, aſſerem, denſiſſimis clavis infixis munitum, ſcuti loco prætendentes conſiſtunt; qui validiſſimo impetu tamdiu in ſe mutuo irruunt, dum alteruter in aquas dejiciatur. Hoc autem celebre ſpectaculum diebus feſtis Pentecoſtes plerumque peragitur.

PATAVI] Vox iſta, quæ loco *Patavii* heic habetur, monumenti hujus

* *Hiſtor. lib.* 10.

hujus antiquitatem eruditissimo cuidam viro suspectam reddit; quod nec publice profiteri est veritus. Verum enimvero facili negotio mihi dubium tolli videtur; cum Virgilius ipse, qui T. Livii temporibus vixit, *Patavi* loco *Patavii* scriptum reliquerit: unde quidni hoc etiam in monumento toleretur?

De capite vero supra Livianum hoc monumentum posito, quod Pignorius * Cn. Lentuli Marcellini effigiem referre putat, consulatur eruditissimus Tomasinus †.

* *In Origin. Patav. cap.* 17. † *In Vita Liv. cap.* 10.

JACOBI PASCHARII LOTHARINGI DISTICHON

In eandem.

LIVIUS *effuse, breviterque enarrat, ut illi*
Adjiciat Momus, tollere nulla queat.

FINIS.

INDEX AVCTORVM.

Conſpectus Scriptorum, tum veterum, tum recentiorum quorum ope profecimus in hac Vita.

A.

Boni-

G.

H.

I.

K.

Leo-

L.

M.

N.

O.

P.

Sicho.

X.

FINIS.

INDEX RERVM,

& Verborum.

A.

f 7 Livio

C.

D.

E.

F.

G.

H.

I.

L.

Lupa

N.

O.

P.

Pa-

Sene-

FINIS.